

2023 – 8/9

HOLLANDS Maandblad

40ste Nacht van de Poëzie

International Literature Festival Utrecht

HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 8/9 – 2023

vijfenzestigste jaargang • nummer 909/910

augustus/september 2023

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.

www.hollandsmaandblad.nl

Deze maand

Marianne Moore/Anneke Brassinga – Poetry/Poëzie

Sasja Janssen – Gedicht

Jan Postma – Echte padden in ingebeeelde tuinen

Gedichten van *Anne Vegter* ♦ *Mensje van Keulen*

nsrine mbarki ♦ *Mustafa Kör* ♦ *Rosa Schogt*

Ingmar Heytze – College krijgen in een vak dat niet bestaat

Ingmar Heytze – Gedicht

Geertjan de Vugt – Naar de sterren, naar de blinde geheimen, naar de mensen

Gedichten van *Vrouwkje Tuinman* ♦ *antoine de kom* ♦ *Iduna Paalman*

Vicky Francken ♦ *Delphine Lecompte* ♦ *Leo Vroman*

Hans Bouman – 40 jaar Nacht van de Poëzie

Guus Middag – VAN GEEL ALFABET

Gedichten van *Freek de Koning* ♦ *Naomi Maeve Kamminga*

Tyche Tjebbes ♦ *Inge Pollet*

Tekeningen Peter van Hugten

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Mirjam van Hengel & Philip Huff

‘Godvergeten kantelt de nacht / in een vergeten zwaartekracht.’

Een regel van Leo Vroman, een van de trouwste poëzileveranciers uit de historie van *Hollands Maandblad*. Vanaf 1960 tot kort voor zijn dood in 2014 stuurde Vroman, in oplopend tempo, vanuit de vs zijn gedichten aan het tijdschrift. Ze pasten bij elkaar. Volgens redacteur Bastiaan Bommeljé, in het voorwoord bij *De mooiste gedichten van Leo Vroman uit Hollands Maandblad*, kwam dat door een gedeelde ‘nieuwsgierigheid, levendigheid, eigenheid en toewijding aan de mens als maat der dingen’.

Waar Vroman ook goed paste was in de grote zaal van het Utrechtse TivoliVredenburg waar sinds 1980 de Nacht van de Poëzie plaatsvindt. Driemaal stak hij de oceaan over om op te treden in die bomvolle zaal waar de dichtsterlijke zwaartekracht jaarlijks de nacht kantelt, de zaal die hij, zoals hij met alles deed, direct verknoopte met zichzelf: ‘Nooit zal ik de *achthoekigheid* bereiken / waarmee jullie mij vanavond bekijken’.

En om hier dan maar meteen te beginnen met het aanleggen van een stevige laag cement tussen het *Hollands Maandblad* en de Nacht van de Poëzie, doel en uitgangspunt van dit nummer: nieuwsgierigheid, levendigheid en eigenheid, dat kenmerkt natuurlijk iedere dichter.

De poëzie en de Nacht van de Poëzie. Daarover gaat dit dubbelnummer, dat werd samengesteld door het International Literature Festival Utrecht (ILFU), de organisatie die tegenwoordig de Nacht organiseert. De Nacht beleeft dit jaar haar 40ste editie en dat moet gevierd. Niet alleen in die achthoekige zaal, ook op papier, waar de poëzie even veelhoekig verkend kan worden – tot in de grilligste, levendigste, raadselachtigste, aanminningste kieren.

Om te beginnen binnen de gedichten zelf, die ongebreidelde vrijplaatsen van taal, die bouwsels van lariekoek waarin ruimte is voor het waarachtige, dat genre waar geen maker van kan eten en dat nog altijd door zoveel mensen moeilijk gevonden wordt, ver van het bed – behalve dan tijdens die ene nacht per jaar wanneer tweeduizend mensen hun bed onbeslapen laten en naar dichters komen luisteren. Waarom? Omdat je, zoals Ingmar Heytze in dit nummer schrijft in zijn ‘Pleidooi voor poëzie op het podium’ een soort ‘college krijgt in een vak dat niet bestaat’? Is dat nodig, is het echt zo complex? Voelen zoveel mensen zich net als Jan Postma, die op ons verzoek reageerde op het essay ‘The Hatred of Poetry’ van Ben Lerner ‘een wat spastisch wroetende amateur’ wanneer ze een gedicht voor hun kiezen krijgen? En is er eigenlijk wel een verschil tussen het beluisteren of lezen? Wat Geertjan de Vugt schrijft in zijn ‘Pleidooi voor poëzie op papier’ geldt immers evengoed voor iets dat wordt voorgedragen: het maakt zinnen mogelijk, ‘korte zinnen, lange zinnen, hele lange zinnen, schijnbaar eindeloze zinnen als een karavaan die vertrokken is uit Samarkand, dat je uit papier bloemen kunt maken, er bruggen mee kunt bouwen, mensen kunt scheppen’.

De metafoor van een gedicht als bloem van papier prikt zowel die Nacht van de Poëzie als dit themanummer op zijn plaats: een ritselfend boeket, veelkleurig, veelstemmig, het ene wat hoorbaarder, ruikbaarder en sterfelijker dan het andere.

Eenentwintig jaar na de geboorte van *Hollands Maandblad* vond de eerste Nacht van de Poëzie plaats. Ze werd opgezet, voortgezet, met talent, volharding en zachtzinnige felheid naar grote hoogten gestuwd door Anneke van Dijk, de moeder van de Nacht. Hans Bouman schreef een portret over haar en laat *en passant* zien dat inderdaad zo’n beetje heel dichtend Nederland daar het podium beklom, gedisciplineerd dan wel ijdel, dronken dan wel nuchter, gevestigd dan wel jong, uitgelaten dan wel ingetogen.

Optreden voor zo'n groot publiek ligt, vanzelf, niet iedereen – zie daarvoor het onvolprezen Van Geel Alfabet van Guus Middag: lemma's over de dichter Chris van Geel, die tot aan zijn dood in 1974 net zo enthousiast bijdroeg aan *Hollands Maandblad* als Vroman maar die een hekel had aan optreden. Toen hij werd gevraagd voor de voorloper van de Nacht, Poëzie in Carré in 1966, sloeg hij de uitnodiging af: 'Men moet mij wel heel goed verpakken, wil ik mij op mijn gemak voelen bij deze exhibities.' Het zou Anneke van Dijk, mocht Van Geel in haar tijd nog geleefd hebben, ijzeren volharding gekost hebben hem over te halen – misschien was het niet gelukt, net zoals het met Vasalis nooit lukte. Ze maakte ooit een keuze uit haar werk om te laten lezen, maar zelf kwam ze niet: 'Noch in het Noorden, noch in het Westen heb ik ooit mijn eigen gedichten voorgelezen', schreef ze in 1987 aan Van Dijk.

Zo'n vierhonderd dichters kwamen wèl. De dichters die aan dit nummer bijdroegen hebben allemaal op het podium van de Nacht gestaan – met uitzondering van de laatste vier: dat zijn dichters die dit jaar meedoen aan de 1000 Dichtersmarathon van het ILFU ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van de Nacht. Wie weet beklimmen ook zij ooit dat podium, om te ontdekken dat de Nacht van de Poëzie onder je huid gaat zitten en je nooit meer verlaat, zoals ook de nachtvader in het gedicht van Mensje van Keulen 'nooit meer weggaat'.

Van Keulen, die ooit bijna presentator van de Nacht werd, debuteerde in 1969 met een verhaal in *Hollands Maandblad* en is er nu terug als dichter. Ze laat een kind gekust worden als door een kikker – waarmee de cirkel rond is en we uitkomen bij de 'denkbeeldige tuinen met daarin echte padden' uit het allermooiste gedicht over poëzie dat er geschreven is en waarmee dit nummer opent: dat van de Amerikaanse Marianne Moore. Anneke Brasinga maakte een nieuwe vertaling en Sasja Janssen reageerde erop door het gedicht zelf aan het woord te laten, even gul en hartgrondig als Moore. 'Alleen het gedicht echoot ons in en uit en slijpt zichzelf ruw / naar de wetten van zijn enige geluid'.

Laat dat enige geluid, dat van alle dichters in dit nummer en in de jubilerende Nacht, doorklinken. Een geluid uit die denkbeeldige tuin met daarin echte padden (of uit dat poëzienummer waarin, zoals bleek bij het ter perse gaan, niet alleen Moore's padden rondwaren, maar een stoet van olifanten, paarden, wolven, dolfinen, hanen, bijen, honden, runderen, varkens, wormen, vliegen, kreeften, kikkers, padden, muggen, vraatzuchtige beesten, garnalen, schildpadden, kippen, poedels, en een *cool cat* – bioloog Leo Vroman zal er vanuit zijn Systeem tevreden naar kijken).

'Poëzie is verdrinken en er niet genoeg van krijgen', schreef Chris van Geel. Wij wensen u een aangenaam denkbeeldig verdrinken.

Namens het International Literature Festival Utrecht en Stichting *Hollands Maandblad*,
Mirjam van Hengel
Philip Huff

lees het nieuwe nummer

A Queens Krönungsmesse

Iduna Paalman

de rit begint niet in de vette vacht van onze ma
maar met een dienst in een deftige buurt, een glanzend
pakket van boudoirs en vieze bedden, in de handen
van wie betaalt en zijn mond houdt

voor wie de attractie omzeilt is ons lichaam te winnen, het dunne
raam drukken wij als etiket tegen onze borst maar het draagt ons
niet als we vallen, wij zijn Mozart aan het hof: we zoeken een bergplaats
voor ons talent

wie zingt er mee in de sopraanaria, dit gillende gewelf
het geweld dat ons in elke sponning vastzet
ons dichtslaat als een deur

wie heeft ons in handen, wie opent de vitrine
en bedekt het bloed, wie heft het glinsterende hoofd
welk wezen, in godsnaam?

lees het nieuwe nummer

mens geweest

Tyche Tjebbes

naakt ligt daar de oude bioloog
de tijd heeft aan zijn doffe vlees gegeten
zijn bed kraakt, zijn botten houden
zijn huid als tentstokken omhoog
nog even
denkt hij aan warme paarden
troostkonijnen, zwamdraden, vispluis
de gehele aapheid
ik ben aangekleed geweest denkt hij
ik ben een mens geweest
toen er nog goden leefden op de Olympus
toen het nog donker werd de nacht
bewoond door nacht
de wereld een zwerfheide
de mens grondgebonden verbeelding
en denkend aan het oude donker
hoort hij het loeien van binnenuit
het dier

lees het nieuwe nummer

Wilgen

Inge Pollet

als ik je bel zoek je drie
blauwe konijnen ze ontsnapt
uit de voorkamer
geestdriftig beschrijf je de route die
ze genomen hebben
onwetend van je eigen doolhof
dat nauwer wordt terwijl we spreken
ik loop aan je oor mee de tuin in
het schuurtje
we kijken achter de werkkast en in de doos
van de nieuwe afkortzaag
daarna vergeten we de konijnen
gaat het over of ik voldoende
schroevendraaiers
het dak van mijn kippenhok wel
stevig
de wind in onze wilgen
we verbinden veerkrachtig
gisteren aan vandaag

lees het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

HANS BOUMAN (1955) – is journalist voor onder andere *de Volkskrant*, waar hij schrijft over Engelstalige literatuur. Hij interviewde schrijvers als Hilary Mantel, Jonathan Franzen en Ian McEwan en vele andere groten der letteren.

ANNEKE BRASSINGA (1948) – dichter, prozaïst, essayist en vertaler. In 2015 verscheen een nieuwe editie van haar verzamelde gedichten, *Wachtwoorden*. Ze ontving o.a. de VSB Poëzieprijs en de P.C. Hooftprijs. Ze vertaalde schrijvers als Vladimir Nabokov en Sylvia Plath.

VICKY FRANCKEN (1989) – debuteerde net als Mensje van Keulen in *Hollands Maandblad*. Ze werkt als literair vertaler. In 2017 verscheen *Röntgenfotomodel*, bekroond met de C. Buddingh'-prijs.

MIRJAM VAN HENGEL (1967) – is schrijver, redacteur en programmamaker, onder andere voor het ILFU. Ze schrijft biografische boeken, zoals *Hoe mooi alles* over Leo Vroman en *Een knipperend ogenblik* over Remco Campert.

INGMAR HEYTZE (1970) – volbloed dichter, eerste stadsdichter van Utrecht, nauw betrokken bij de Nacht van de Poëzie. Veel van zijn poëzie werd gebundeld in *Voor de liefste onbekende en De Honderd van Heytze*.

PETER VAN HUGTEN (1949) – tekende meer dan 40 jaar voor de Volkskrant. Zijn tekeningen worden alom geprezen. Hij doceerde aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag en aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam. Daarnaast illustreert hij voor boeken en tijdschriften

SASJA JANSSEN (1966) – is dichter en schrijver van romans en verhalen. Haar poëzie werd vertaald in het Engels en het Spaans, haar laatste bundel, *Virgula* (2021) werd bekroond met de Awater Poëzieprijs.

NAOMI MAEVE KAMMINGA is 13 jaar en schrijft gedichten sinds haar achtste. Ze houdt van toneelspelen en tekenen en is de jongste dichter die voor dit nummer werd uitgekozen uit de inzenders voor de 1000 Dichtersmarathon.

MENSJE VAN KEULEN (1946) – gelauwerd verhalen- en romanschrijfster, debuteerde in 1969 in *Hollands maandblad* met het verhaal ‘De bruiloft’ waarna in 1972 *Bleekers zomer* verscheen. Ze publiceert ook kinderboeken en autobiografische boeken.

ANTOINE DE KOM (1956) – is dichter en psychiater. Zijn bundel *Ritmisch zonder string* werd bekroond met de vsb Poëzieprijs en hij publiceerde *Het misdadige brein. Over het kwaad in onszelf*. Hij is de kleinzoon van Anton de Kom.

FREEK DE KONING (2003) – studeerde aan de Hogeschool voor de Kunsten in Arnhem. Daar begon hij met het schrijven van poëzie, ‘het zoeken naar woorden voor dat wat mij boos maakt, dat wat ik niet begrijp én dat wat me raakt’.

MUSTAFA KÖR (1976) – schrijver en dichter, met zijn verhaal ‘Uitverkorene’ won hij de Nederlandse El Hizjra-literatuurprijs. Sinds 2022 is hij Belgisch Dichter des Vaderlands.

DELPHINE LECOMPTÉ (1978) – is dichter en columnist. *Wie heeft Delphine Lecompte vermoord?* heet haar recentste bundel. In 2018 verscheen al *The Best of Delphine Lecompte*, maar ze schrijft onverminderd voort.

NSRINE MBARKI (1977) schrijver, vertaler en programmamaker. Als literair vertaler vertaalt ze poëzie uit het Arabisch naar het Nederlands. In 2022 verscheen haar bundel *Oeverloos*.

GUUS MIDDAG (1959) – essayist, columnist, vertaler. Schreef voor *NRC Handelsblad* over poëzie en publiceerde bundels als *De wereld is weer plat* en het *Rarewoordenboek*. Hij werkt aan de biografie van dichter Chris van Geel.

INGE POLLET (1973) – is werkzaam als curator en coach voor jonge kunstenaars. Zij schrijft poëzie en af en toe ook over beeldende kunst.

MARIANNE MOORE (1887-1972) – vooraanstaand Amerikaans dichter van een compact maar verstrekkend, eigenzinnig oeuvre. In 1952 ontving ze de Pulitzerprijs voor poëzie.

IDUNA PAALMAN (1991) – schrijft poëzie, proza en toneel. Ze studeerde Duits en Duitslandkunde. In 2019 verscheen *De grom uit de hond halen*, in 2022 *Bewijs van bewaring*, bekroond met de J.C. Bloemprijs.

JAN POSTMA (1985) – schrijft essays voor *de Groene Amsterdammer*, studeerde politicologie, internationale betrekkingen en journalistiek en fotografeert. Dit jaar werd zijn bundel *Is dit alles?* bekroond met de Jan Hanlo Essayprijs.

ROSA SCHOGT (1980) – is actrice, theaterwetenschapper en redacteur ('meestal alle drie tegelijk'). In 2019 verscheen haar bundel *Dansen te ontspringen*.

TYCHE TJEBBES (1982) – studeerde filosofie en religiestudies. Haar werk verscheen eerder in o.a. *Hollands Maandblad*, *Deus Ex Machina* en *De Revisor*.

VROUWKJE TUINMAN (1974) – schrijft romans, dichtbundels, teksten voor muziektheater ‘en andere dingen waarvoor ze even geen hokje kan verzinnen’. In juni 2022 verscheen haar novelle *Tijdelijk verblijf*.

ANNE VEGTER (1958) – was Dichter des Vaderlands, stadsdichter van Rotterdam en ontving de Anna Blaman Prijs voor haar hele oeuvre, dat bestaat uit poëzie (jongste bundel: *Big data*), kinderboeken, verhalen en theaterteksten.

LEO VROMAN (1915-2014) – dichter en bioloog. Publiceerde honderden, zo niet duizenden gedichten, van ‘Voor wie dit leest’ tot het beroemde ‘Vrede’. Hij was, vanuit Amerika waar hij woonde, jarenlang een van de trouwste inzenders van *Hollands Maandblad*.

GEERTJAN DE VUGT (1985) – is schrijver en essayist. Hij werkt bij de KNAW, schrijft over poëzie voor verschillende media, waaronder *de Volkskrant*, en in 2022 verscheen zijn boek *Fonkelrozen. Over vingerafdrukken*.

HOLLANDS Maandblad

Gastedactie: Mirjam van Hengel

Vormgeving: Steven Boland • *Correctie:* Aron Groot

Redactieraad: Elke Geurts, Gerard van Emmerik, Mark Boog en Merijn de Boer

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hollands Maandblad bedankt de volgende partijen voor hun sponsoring:

De Bezige Bij, Alfabet Uitgevers, Ambo | Anthos, Atlas Contact,

Das Mag Uitgevers en Sebes & Bisseling Literary Agency.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • Postbus 59.752 • 1040 LG Amsterdam •
Tél. 020-6175955 • info@hollandsmaandblad.nl (niet voor kopij)

Ingezonden bijdragen worden niet retour gezonden, u krijgt antwoord per e-mail.

Uitgever: Stichting Hollands Maandblad, p/a Bilderdijkkade 63-b • 1053 VJ Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 92,50 •

Proefabonnement (3 nummers) € 27,50 Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneservice • Postbus 105 • 2400 ac Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 088-1102052.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,95 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling via www.hollandsmaandblad.nl dan wel per mail: HollandsMaandblad@spabonneservice.nl